

Intervju Gaspar Noé

Matic Majcen

Vzemi ali pusti

Ob nenehnem medijskem pompu, ki v zadnjem desetletju spremlja filmsko ustvarjanje Gasparja Noéja, je kar težko verjeti, da je **Ljubezen** (Love, 2015) komaj režiserjev četrti celovečerni film. V vsakem primeru pa je bil potek dogodkov ob njegovi premieri v Cannesu zelo podoben kot pri njegovih prejšnjih filmih **Sam proti vsem** (Seul contre tous, 1998), **Nepovratno** (Irréversible, 2002) in **V praznino** (Enter the Void, 2009). Namreč ne glede na to, ali ga je gledalec sprejel kot dobrega ali slabega, kot drznega ali ekscesnega, kot inovacijo ali eksploatacijo, je predvsem dosegel to,

da je režiserju pridodal še nekaj zidakov v njegovo palačo umetniške razvpitosti.

Pod površino transgresivnosti pa *Ljubezen* vendarle razkriva povsem preprosto, čutno ljubezensko zgodbo o vzponu in padcu partnerskega trikotnika, posnetega v 3D-tehnologiji, v katerem tri vloge zaseda bolj ali manj deviška igralska zasedba: Američan Karl Glusman ter Francozinji Klara Kristin in Aomi Muyock, misteriozna lepotica, neke vrste Noéjeva naslednica Monice Bellucci, ki se je na novinarski konferenci filma v Cannesu nepojasnjeno pojavila brez spodnjih

zob. »Ona pravi, da so šli njeni zobje na plažo. A se bodo vrnilo,« nam v zakulisju razloži Noé.

51-letnik Argentinec je na intervjuje prišel oblečen v ponošen jeans, v katerem je bil tudi zavoljo neobritega obraza videti kot kakšen stari roker, čeravno je njegov neprenehoma zvoneči mobilni telefon dajal vedeti, da gre za osebo, ki je na vsakem koraku v središču pozornosti. Za nekoga, ki slovi kot eden najbolj razvpitih režiserjev na svetu, Noé v pogovoru deluje kot presenetljivo plašna, a tudi flegmatično odprta oseba, ki brez zadržkov razlaga

podrobnosti iz zakulisja snemanja filma. Njegovi odgovori znajo tu in tam biti razočarljivo kratki, ponekod pa se zaradi močnega špansko-francoskega naglasa njegova angleščina preliva v nerazumljivo mamljanje, zaradi česar je transkripcija nekaterih stavkov domala nemogoča. Z njegovim karakterjem je zatorej približno tako kot z njegovim filmom – svetu s svojo zunanjo podobo ponuja zgolj neki zavajajoč vtis, medtem ko vsebina razkrije, da se za njo skriva izkušen umetnik, ki točno ve, katere podrobnosti iz svojega poklicnega in osebnega življenja bo razkril zunanjemu svetu.

O filmu *Ljubezen* ste govorili že dolgo časa, že vse tam od obdobja filma *Nepovratno*. Zakaj ni nastal že takrat?

Ta projekt res s sabo nosim že dolga leta. V bistvu sem ga poskušal realizirati že pred *Nepovratnim*. Takrat sem ga predstavil Vincentu Casselu in Monici Bellucci in sprva sta pristala k sodelovanju. Potem pa sta prebrala zgodbo. Rekla sta, da je edina zares zasebna stvar, ki jo imata kot par, njuna spolnost, in če bi jo razodela javnosti, bi bilo to preprosto preveč. To je del njune intimnosti. Bilo ju je strah, da bi jo s tem uničila. Monica je imela že takrat nenehno za petami razne zasledovalce. Če bi moške vzburla še bolj, kot to sicer počne, bi se ji lahko življenje obrnilo v nočno moro. Zaradi tega sta rekla ne, a sta dodala tudi, da če imam na zalogi kakšen drug projekt, ga bosta sprejela. Takrat smo potem v 24 urah dobili idejo za film o posilstvu in maščevanju, ki je pripovedovan nazaj in v katerem ni prizorov njenega medsebojnega seksa. Zaradi slednjega sta pristala.

Kje ste potem našli to mlado, popolnoma neznano igralsko zasedbo?

Glavno dekle (Aomi Muyock, op. a.) sem srečal na zabavi. Zdela se mi je čudovita. Rekla je, da bi rada igrala v mojem filmu, zato sva si izmenjala številki. Klaro (Kristin, op. a.) sem prav tako prvič videl, ko je plesala v nekem nočnem klubu. Rekel sem ji, da bi rad njeno številko, ker načrtujem film. Karla (Glusmana, op. a.) mi je predstavila moja prijateljica, ki je plesalka v

Parizu. Vprašal sem jo, če pozna koga, ki bi lahko igral angleško govorečega študenta, ki živi v Parizu. Rekla mi je: »Ne poznam nobenega takšnega prav tu v Parizu, poznam pa enega tipa, ki je ravno tu na počitnicah in je igralec.« Dala mi je njegov kontakt. Pogovorila sva se po Skypu in zdel se mi je dobra opcija. Dobil sem tudi nekaj njegovih posnetkov. Naslednji korak je bil, da smo ga morali pripeljati iz Los Angelesa. Ko je prišel, se mi je zdel povsem v redu človek. Film sem potem predstavil še Aomi in Klari. Nato sem jih moral posesti za isto mizo, kajti brez tega ne moreš vedeti, če bo energija med igralci prava. Izkazalo se je, da nista bila najboljši par, ampak bilo je dovolj verjetno, da bi ju sprejeli kot takšna.

Ali res nihče izmed njih ni imel nobenih izkušenj s snemanjem porno filmov?

Ne. Karl se v filmu vede čisto tako, kot se sicer. Pred tem je posnel dva filma, ki nista bila nikoli izdana. Deklet pa še sploh niso nikoli snemali s kamero.

Verjetno popolnim novincem ni najpreprosteje odigrati prizore seksa pred kamero in pred skupino ljudi, ki jih ne poznaš.

Dobro so se odrezali. Vse najtežje spolne prizore smo posneli prvi teden, ker smo vedeli, da če ti prizori ne bodo dobri, potem film kot celota ne bo deloval. Zato je bilo bolje začeti s tem. Če ne bi bilo v redu, bi igralce lahko zamenjali, preden bi se lotili preostalega filma. Hotel sem, da je na snemanju čim manj ljudi, zato smo ta prvi teden delali z zelo majhno ekipo. Morda nas je bilo 12, kasneje smo število ljudi povečali na 24. Pri prizorih seksa sva bila v sobi samo jaz in Benoît Debie (direktor fotografije, op. a.). Snemala sva z dvema kamerama, zato sva morala imeti v rokah vsak po eno. Rekel sem, da bi bilo dobro v sobi imeti še kakšno žensko, zato je bila z nama še moja asistentka režije.

So imeli igralci kakšne zadržke?

Karl me je ves čas spraševal, kaj pričakujem od njega, kaj naj stori. Hotel je, da mu povem kakšno slabo šalo. Sicer pa je bilo v redu. Nočem reči, da se igralci napijejo, ampak kadar niso vajeni, da jih snemajo gole, želijo po

navadi v bližini imeti kakšno steklenico vodke ali vina, preden se slečejo.

Je moral Karl na snemanju pri sebi imeti viagro?

(smeh) Ne poznam njegovih skrivnosti.

V filmu odkrito kažete samo moške spolne organe, ženskih pa ne. Zakaj?

Dekleti nista hoteli, da ju snemam od spodaj, kakor denimo na sliki *L'Origine du monde* (1866) Gustava Courbeta. Mislim, da niti ni bilo treba.

Ste sami sebi zadali kakšna pravila pri snemanju prizorov seksa?

Samo glede tega, da se morajo igralci počutiti dobro. Zelo mi je bilo pomembno, da sem jim dal vedeti, da me morajo prekiniti, če jim karkoli ni bilo v redu. To gre pri meni celo tako daleč, da jim nočem v usta polagati besed, ki jih nočejo izgovoriti.

Je bila zamisel o filmu o ljubezni vseskozi glavna zamisel ali ste sprva vendarle nameravali posneti film o spolnosti?

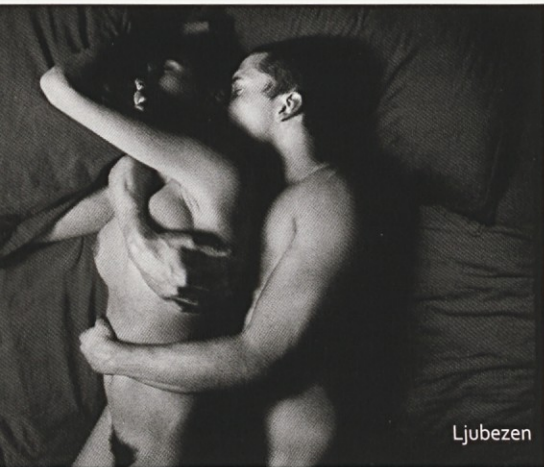
Gre za portret ljubezenske zgodbe, ta pa je vedno zelo seksualna. Nisem si želel nadeti rokavic in prikazati nezadovoljeno ljubezensko zgodbo. Od takšnega razmerja, ki ne pripelje do spolnega zaključka, lahko človek zelo trpi. Portretirati sem si želel strast z veliko seksa.

Je bil že od začetka načrt, da bo film v angleščini?

Da. Gre za isto stvar kot pri filmu *V praznino*. Oba filma govorita o ljudeh, ki se znajdejo zunaj svojega naravnega konteksta.

Koliko Karlovega lika v *Ljubezni* je avtobiografskega? Je on nekakšna mlajša, arogantnejša verzija vas?

Ne vem, če sem bil ravno aroganten. Morda sem bil. Vendar *Ljubezen* ni avtobiografija. To je film o ljudeh, kakršne poznam. Imam prijatelje, ki imajo zelo izpiljen filmski okus, a ko ti ljudje posnamejo kratki film, je naravnost grozen. Lahko vam razložijo vse o Kubricku ali Antonioniju, njihovi filmi pa so negledljivi. Murphy, tip v filmu, je zame neke vrste skuliran luzer. Nenehno hodi po barih, videti je, kot da sam sebi prodaja neki projekt, in

Ljubezen

obnaša se, kot da je že dosegel svoj življenjski cilj. Poznam veliko podobnih ljudi. Znancev, ki so nenehno govorili o Dreyerju, o Tarkovskem, potem pa so postali 2. asistenti režije na najslabših mogočih TV-oddajah. *Ljubezen* predstavlja verzijo mojega življenja, ki se ni zgodila. Na splošno pa sem mislil, da bi bilo dobro posneti film o luzerju. V realnem življenju je več luzerjev kot zmagovalcev.

Ampak Murphy vseeno reče, da bo posnel film s čutnim pogledom na spolnosti, ki je ... Ljubezen.

Mogoče res. Ampak on potem nikoli ničesar ne naredi. Morda to reče samo zato, da s tem zapeljuje dekleta. Res pa je, da sem Karlu za snemanje posodil dosti svojih oblek. Srajc in tega. Murphy je nekakšna mešanica mene in drugih ljudi, ki jih bodisi maram ali pa ne.

Kako to, da ste se v novinarskem gradivu pod svoj filmski lik podpisali kot Jean Couteau?

Tudi sam igram v filmu in nisem se hotel podpisati s svojim imenom. Čisto sem pozabil, da je to ime še vedno ostalo v tistem gradivu. Še pred kakšnim tednom sem namreč ta psevdonim hotel uporabiti tudi v filmu, a sem si premislil. Jean Couteau – angleška verzija bi bila Jack Knife – namreč zveni preveč podobno kot Jean Cocteau, zato sem v špici filma raje uporabil ime Aron Pages, kar je anagram mojega imena.

Ne samo, da se zdi kot avtobiografski film, temveč ima tudi kar nekaj referenc na vaše

lastno filmsko ustvarjanje. So te samoreference plod našega uma ali so res namensko tam?

Res je veliko samoreferenciranja. Notri so elementi iz filma *V praznino*, včasih pripovedovalec nekoliko spominja na tistega iz filma *Sam proti vsem*. Zakaj bi režiser sploh moral vsakič narediti nekaj popolnoma drugačnega od svojega prejšnjega dela? Tudi slikarji v svoja dela vključujejo motive iz svojih preteklih slik.

Kaj pa reference na druge podobne filme? Ali vidite podobnost z *Zadnjim tangom v Parizu*?

Zares mi je všeč *Mati in kurba. Zadnji tango v Parizu* ne tako zelo. Ne morem se navezati na like v njem. Jasno, všeč mi je tudi *V kraljestvu čustev*. Pa zelo tudi *Adelino življenje*. Prizori seksa v njem so zaigrani, toda videti so tako pristni. Portret Ljubezenske zgodbe v njem je izredno dobro napisan. V nasprotju z mnogo ljudmi, ki so trdili, da je preveč seksa v tem filmu, jaz pravim, da film potrebuje ravno ta seks, da razumeš njuno strast.

V zadnjem dobrem desetletju ste mnogim filmskim avtorjem predstavljali velik navdih pri tem, kako gledamo spolnost na velikem platnu. So tudi drugi medtem vplivali na vas, ko ste videli, v katero smer peljejo zadevo?

Niti ne.

Ali vidite kakšno podobnost med vašimi filmi in s spolnostjo v filmih Larsa Von Trierja?

Njegovi filmi so transgresivnejši od mojih. So tudi provokativnejši, ker so posnetki in detajli spolnega odnosa ekstremnejši. So punkovske podobe seksa. Popolnoma drugače kot pri meni.

Kakšen odnos boste imeli do cenzorjev, ki bodo ob distribuciji v različnih državah hoteli rezati film in morda izdati krajšo različico, kakor so storili z Von Trierjevo *Nimfomanko*?

Samo ena verzija bo. Vzemi ali pusti.

Vaši filmi marsikoga šokirajo, kateri film pa je nazadnje šokiral vas? (razmišlja) Eden, ki je skoraj povsod

prepovedan. *Srbski film*. To je film, ki se ves čas zelo trudi, da bi vas šokiral, in na koncu mu kljub temu to dejansko uspe.

Mislite na prizore, kakršen je tisti s posilstvom dojenčka?

Ja, tisti prizor je bil nekako ... smešen. Malo pretiran. Ko sem se obrnil k občinstvu, so se vsi smejali.

V kontekstu canskega festivala, kjer ekstremne art filme, kakršen je *Ljubezen*, prikazujejo ob velikih holywoodskih produkcijah, vas na primer pogosto označujejo kot provokatorja. Ste se v vseh teh letih že sprijaznili s to oznako?

Najslabša stvar glede francoske besede *provocateur* je, da daje vtis, kot da angleška različica sploh ne obstaja. Kot da so Francozi največji perverznejši. Ne vem, morda res igram to vlogo. Ampak sam se ne počutim perverznejša.

3D-tehnologijo ste v *Ljubezni* uporabili na dokaj ironičen način. Kakšno je vaše mnenje o tej tehnologiji v kontekstu art filma? Ali ima s filmi, kot so *Pina* in *Jama pozabljenih sanj*, prihodnost v tej sferi?

3D-tehnologija bo super takrat, ko ti ne bo treba nositi očal, da bi gledal filme. Všeč mi je ideja, da lahko gledaš 3D-filme na televiziji. Kakovost barv je veliko boljša, kot če greš isti film gledat v kino. Zaradi tega mi gledanje 3D-filmov doma predstavlja večji užitek.

Ali gledate tudi nogometne tekme na 3D-televizorju?

Ne, samo filme. Moj najljubši 3D-film je *Gravitacija*. Začetek tega filma je neverjeten. Pred kratkim so naredili tudi nadgrajeno 3D-različico *Čarovnika iz Oza*. Izjemno dobro je narejeno. Mogoče bi morali isto narediti še s *King Kongom*.

Slišati je bilo marsikateri komentar, da ste 3D v *Ljubezni* uporabili samo zaradi tistega posnetka z brizganjem sperme v kamero.

Nee. Je pa res, da ko sem začel govoriti, da bom posnel erotični film v 3D, so me vsi začeli spraševati, če bom to tehnologijo uporabil za to, da bom snemal penise med prihajanjem. To je bila prva ideja, ki je večini ljudi prišla v glavo.

Saj tisti famozni posnetek ni bil narejen z računalniško animacijo, ali pač?

Ne. Tisto smo posneli na koncu prvega dne snemanja, ko smo že zaključevali za tisti dan. Kamero smo preprosto usmerili v penis, samo dodali smo nekaj sperme. Delovalo je povsem brez dodatnih posebnih učinkov.

Zanimiva je tudi zelo raznolika glasbena podlaga v filmu. Nekaj je klasične, kot recimo Glenn Gould, nekaj psihadelične, kot Pink Floyd, pa tudi nekaj komadov iz soundtrackov drugih filmov, kakršen je Pobeg iz New Yorka. Kako ste izbrali tak raznolik soundtrack?

Pravzaprav med snemanjem nisem imel nobenih načrtov glede tega, katera glasba bo pristala v katerem prizoru. Brskal sem po iTunesu na svojem računalniku, kjer imam vse te komade, ki imajo 5 zvezdic. Teh sem imel kakšnih 100. Naletel sem recimo na komad skupine Funkadelic in sem si mislil, da bi mogoče pristajalo, če bi ga uporabil pri prizoru seksa. Res se je popolnoma poklopilo, zato sem dolžino prizora prilagodil komadu. Gouldove *Goldbergove variacije* so najljubša glasba mojega očeta. Spraševal sem se, zakaj je tako, zato sem jo poskušal uporabiti ob prizoru seksa v filmu, in tudi tu se je izkazalo, da se popolnoma vklaplja v prizor.

Pa glasba Johna Carpenterja?

Ja, pač ... imela je 5 zvezdic na mojem iTunesu. Načeloma je bil zelo ustrežljiv, čeprav nismo mogli dobiti pravic za tisti prizor, ki smo ga želeli. V končni verziji filma sta dva Carpenterjeva komada, eden je na samem koncu. Uporabili smo tudi glasbo iz soundtracka filma *Lucifer Rising* Kenetha Angerja. Glasba je delo Bobbyja Beausoleila, ki je bil Angerjev ljubimec in je kasneje šel v zapor, ker je bil sodelavec družine Manson. Anger je hotel glasbo najprej posneti z Jimmyjem Pageom, pa je potem ni uporabil. A tudi Beausoleil je naredil odličен *soundtrack*. Veliko glasbe v *Ljubezni* prihaja iz drugih filmov.

Ste odkriti glede tega, za kakšno vrsto filma gre, ko pridobivate pravice za uporabo glasbe? Vas kdaj zavrnejo, ker mislijo, da snemate pornič?

Dobro je biti odkrit glede tega, v kakšnem kontekstu bo uporabljena glasba v filmu. Če ne, se lahko pozneje pritožijo.

Eden zvestih elementov vaših filmov je tudi konzumacija različnih vrst drog. Na podlagi tega bi lahko mislili, da ste velik zagovornik njihove uporabe, a po drugi strani jih v *Ljubezni* liki jemljejo, pa zaradi tega niso srečnejši. Kakšen je vaš odnos do njih?

Poskusil sem vse droge, kar sem jih lahko, a nikoli nisem postal od ničesar odvisen. Sam jemanje drog raje imenujem »eksperimentiranje z novimi perspektivami s pomočjo kemikalij«. Poznam pa veliko ljudi, ki so se izgubili v njih. Ne samo v heroinu, tudi kokainu. Kokain lahko ljudi spremeni v luzerje. Jemanje kokaina je v ZDA dandanes povsem običajna in razširjena stvar, a to uniči mnoge pare, ker tako moški kot ženska zaradi njega postaneta pretenciozna.

Vam je to eksperimentiranje odprlo nova obzorja umetnosti?

Niti ne. Sem pa predvsem v svojem prvem LSD-tripu zelo užival. Nisem jih izkusil ravno veliko, morda kakšnih šest v celem življenju. Ampak tisti prvi je bil »Vau, koji kurac je to!«. Je nekaj zelo prijetnega, a hkrati tudi grozljivega. Ko ga enkrat doživiš, ga ne želiš ponavljati znova in znova. Približno tako je kot z nekaterimi filmi. Obožujem Pasolinijev *Salo*, ampak mi je dovolj, če ga gledam enkrat na 10 let.

Pa eksperimentiranje v spolnosti, vam je to odprlo nova obzorja? Trojčki znajo biti zabavni. (smeh)

Razmik pri izdajanju vaših celovečernih filmov je ponavadi zelo dolg, od filma *V praznino do Ljubezni* je minilo 6 let. Zakaj tako dolgo?

Za *Ljubezen* je bilo zelo težko dobiti sredstva, čeprav gre za zelo poceni film. Vincent Maraval (producent filma, op. a.) se je zanj boril tri ali štiri leta. Vmes se večkrat pojavijo kakšni bogataši z ogromno denarja, a po navadi izginejo, preden je pogodba podpisana.

Kako se potem preživljate?

Od časa do časa posnamem kakšen glasbeni videospot. Mislim, da se me v oglaševalskem poslu preveč bojijo.

Boste tudi v prihodnje nadaljevali po tej poti ustvarjanja ekstremnih filmskih izkušenj, ki na vsakem koraku razdvajajo gledalce?

Vse bolj razmišljam o tem, da bi se spustil v dokumentaristične vode. To pa zato, ker gre za povsem drugačno igro, ki ne sloni toliko na tvojem pogledu, ampak imaš realnost vpisano že v scenariju. Enkrat sem že posnel kratek dokumentarec v Afriki (v sklopu omnibusa 8 iz leta 2008, op. a.). Res mi je bilo všeč snemati v Burkina Fasu. Ne vem, če bom ravno posnel še en dokumentarec v Afriki, a tudi če ne bom posnel dokumentarca, bo nekaj, kar bo bližje temu.

